

”Det gör världen större”

Barn, unga och vuxna berättar
om sin flerspråkiga uppväxt

”Det gör världen större”

Barn, unga och vuxna berättar om sin flerspråkiga uppväxt

Författare: Leena Huss

© Institutet för språk och folkminnen, 2026

Språkrådet

Institutet för språk och folkminnen

Box 20057

104 60 Stockholm

www.isof.se

ISBN: 978-91-89767-41-6

Permanentlänk: [urn:nbn:se:sprakochfolkminnen:diva-3045](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:se:sprakochfolkminnen:diva-3045)

Omslag, illustration: Sofia Hellstedt, Isof

Grafisk form: Tone Gellerstedt, Isof

Sättning: Sofia Hellstedt, Isof

”Det gör världen större”

Barn, unga och vuxna berättar om sin
flerspråkiga uppväxt

Leena Huss

Utgiven av språkcentrum,
Institutet för språk och folkminnen, 2026

Innehållsförteckning

Förord.....	3
Inledning	4
Frågor och deltagare	5
Vad berättar de flerspråkiga?	9
Tidiga minnen	9
Flerspråkighet och skolan	12
Positiva minnen av flerspråkigheten	15
Det jobbiga med flerspråkigheten	17
När någon ber en säga något	18
Flerspråkighet senare i livet	21
Lönar det sig att tala flera språk hemma?	23
Vad har de flerspråkiga lärt oss?	26

Förord

Institutet för språk och folkminnen (Isof) har regeringens uppdrag att ansvara för språkcentrumen för finska, jiddisch, meänkieli och romani chib. Genom språkcentrumen verkar Isof för att språkbärare i hela landet ska få möjlighet att bevara, återta och utveckla språken.

I uppdraget ska Isof prioritera insatser som riktar sig till barn och ungdomar. Verksamheten utformas därför på olika sätt för att möta just dessa målgrupper. Behovsinventeringar som genomförts vid språkcentrumen visar tydligt att det finns ett stort behov av riktade insatser för barn och unga inom alla språkgemenskaper. Samtidigt efterfrågas mer stöd för att använda de nationella minoritetsspråken i familjelivet.

I denna skrift får flerspråkiga barn, unga och vuxna komma till tals genom sina erfarenheter av och tankar om att växa upp i flerspråkiga familjer. Vi vill tacka författaren, professor emerita Leena Huss för initiativet till att på detta sätt bidra till diskussionen om språkrevitalisering och ge familjer som har funderingar kring flerspråkighet en inblick i flerspråkiga barns, ungas och vuxnas tankar och känslor kring sina språk.

Harriet Kowalski,
avdelningschef
Institutet för språk och folkminnen

Inledning

Numera finns det gott om forskningsresultat och allmän information att tillgå om man vill veta hur en flerspråkig uppväxt påverkar människan. Flerspråkighetens fördelar är så uppenbara att man skulle kunna tro att ingen behöver vara rädd för att tala sitt eget språk med sina barn, även om det inte är majoritetsspråket i samhället. Men det finns många föräldrar som tvekar trots att de gärna skulle ge sina barn en fungerande två- eller flerspråkighet. Många vuxna har erfarenhet av utomstående som ställer sig frågande eller till och med ger rådet att bara tala svenska när de hör att det talas två eller fler språk i familjen. Tyvärr är det ibland auktoriteter såsom läkare, psykologer och lärare som är okunniga och ifrågasättande, och då kan det vara svårt att stå emot.

Genom min forskning men också genom egna erfarenheter av familjeflerspråkighet i två generationer och deltagande i föreningsverksamhet med fokus på språkbevarande och språkrevitalisering har jag blivit alltmer övertygad om att vi aktivt måste motverka felaktig information och stärka de enskilda familjerna så att de inte överger sina språk på grund av trycket utifrån. Vi lever i en tid då det samhällsliga klimatet visavi språklig och kulturell mångfald har hårdnat. De nationella minoritetsspråken drabbas också – exempelvis av den återkommande kritiken mot modersmålsundervisningen i skolan – trots att de med sin speciella status är mer skyddade än andra språk. Det betyder att enskilda familjer och föräldrar måste vara starka och medvetna för att kunna stå emot och ge sina barn en flerspråkig uppväxt.

Ett sätt att våga ta steget är att söka kontakt med andra flerspråkiga familjer så att man kan utbyta erfarenheter med likasinnade och stärka varandra i vardagen. Det finns många föreningar och föräldranätverk som man kan höra av sig till. Det finns också böcker om familjeflerspråkighet och informationsbroschyrer på nätet. Ytterligare ett sätt är att fråga barn, unga och vuxna som själva har erfarenhet av att växa upp som flerspråkiga: ”Hur har det varit? Vad har varit bra och vad har varit svårt? Skulle du rekommendera det till andra?”

Det är just det som jag har velat göra i den här skriften. De flerspråkiga informanter som tackat ja till att medverka kommer från hem som haft olika sätt att förhålla sig till språken, och de frågor som jag ställt till mina informanter har inte gällt föräldrarnas språkstrategier hemma utan de har framför allt handlat om de flerspråkigas egna tankar och känslor kring sina språk. Resultaten kan naturligtvis inte generaliseras till att gälla alla flerspråkiga unga och vuxna, men de kan ändå ge intressanta inblickar i den flerspråkiga vardagen och eventuellt ge svar på frågor som föräldrar har.

Jag vill tacka alla barn, unga och vuxna som tagit sig tid att svara på mina frågor och berättat om sina erfarenheter. Förhoppningsvis kommer er insats att hjälpa barn i andra familjer att växa upp som flerspråkiga med alla de fördelar och glädjeämnen som ni beskriver.

Frågor och deltagare

Jag har använt mig av en lista med tio frågor som har besvarats av sammanlagt 13 flerspråkiga barn, unga och vuxna. Frågorna handlar om informanternas tidiga minnen av sin flerspråkighet och minnen av flerspråkigheten och skolan. De har också besvarat frågor om hur det känns när någon ber dem att säga något på sitt

minoritetsspråk, men också delat med sig av tankar om glädjen och nyttan av flerspråkighet senare i livet. Dessutom har de svarat på frågan om huruvida de skulle säga till andra föräldrar att det lönar sig att tala fler än ett språk hemma. Informanterna ombads även ange vilka språk de talar. På sida 8 kan du se frågorna som ställdes till informanterna.

Det som är gemensamt för alla de barn, unga och vuxna som besvarat frågorna är att det finska språket har varit ett av arvspråken i familjen och att de anser sig vara flerspråkiga. Informanternas åldrar varierar mellan 11 och 47 år. Sex av dem har angett att de är trespråkiga och sju har angett att de är tvåspråkiga.

Frågorna skickades till deltagarna eller deltagarnas föräldrar via e-post. Generellt kan man säga att ju äldre personerna är som har svarat, desto längre och utförligare svar har jag fått. Några ungdomar har spelat in sina svar med hjälp av mobilen, resten har skrivit ner sina tankar. I denna skrift är namnen som anges för informanterna fingerade för att säkerställa deras anonymitet. I listan på sida 9 presenteras de fingerade namnen, informanternas ålder och antal språk de angett.

Med hjälp av svaren har jag försökt beskriva hur de flerspråkiga ser på sina liv. I den här skriften kan du läsa vad de tycker om att ha vuxit upp med fler än ett språk och vad de skulle svara om föräldrar till ett barn frågade dem om det lönar sig att tala fler än ett språk hemma. Min förhoppning är att denna skrift ska hjälpa dig som just nu funderar på om du ska våga tala ditt eget språk med ditt lilla barn.

Leena Huss, Uppsala.

Frågor till informanterna

- Kommer du ihåg när du som barn blev medveten om att du kunde flera språk? Minns du någon speciell situation när du (plötsligt) förstod det?
- Kommer du ihåg någon situation när du var barn (i skolan, bland kompisar eller annars) då du pratade med andra om olika språk? Vad pratade ni om då?
- Har du några minnen av att du har haft alldeles särskilt stor glädje eller nytta av att kunna flera språk?
- Har du några minnen av att du någon gång haft det jobbigt eller besvärligt på grund av att du talar flera språk?
- Hade du många två- eller flerspråkiga skolkamrater i grundskolan? / Hade du många två- eller flerspråkiga skolkamrater på gymnasiet?
- Har dina lärare någon gång (allmänt) kommenterat två- eller flerspråkighet i någon situation? Om de gjort det, hur har de kommenterat det?
- Hur känns det när någon ber dig att säga något på (språk x), (språk y) eller (språk z)?
- Tror du att du kommer att ha glädje/nytta av dina språk senare i livet?
- Om föräldrar till ett barn skulle fråga dig om det lönar sig att tala flera språk hemma, vad skulle du svara?
- Finns det något som du vill tillägga?

Presentation av informanterna

Lukas,
47 år, två språk.

Valter,
46 år, två språk.

Ella,
36 år, två språk.

Selma,
30 år, tre språk.

Astrid,
22 år, två språk.

Maja,
21 år, tre språk.

Amanda,
18 år, tre språk.

Alma,
16 år, två språk.

Freja,
16 år, tre språk.

William,
16 år, tre språk.

Vera,
13 år, två språk.

Hugo,
13 år, tre språk.

Oliver,
11 år, två språk.

Vad berättar de flerspråkiga?

Tidiga minnen

Det är många bland de flerspråkiga som har svårt att säga när de blev medvetna om sin egen flerspråkighet. De flesta menar att det alltid känts fullständigt normalt att tala fler än ett språk. Valter skriver:

” För mig är det en självklarhet att jag alltid kunnat två språk, och jag kan inte säga att det var något som jag ”upptäckte”. Det var troligtvis något jag bar med mig eftersom mamma pratade finska med oss, och pappa svenska, och pappa inte alltid förstod allt mamma sade till oss. Jag kan minnas att jag var väl medveten om att min tvåspråkighet inte var norm i lågstadiet i alla fall.

William skriver på ett liknande sätt om en medvetenhet som fanns där från tidig ålder:

” Jag tror inte jag har ett speciellt ögonblick där jag förstod det, det var mer när jag började bli lite äldre (kanske 8–9 år) som jag bara insåg att jag förstod till exempel finska och kinesiska. Nej, jag har hela livet så vitt jag kommer ihåg vetat att jag kan tre språk.

För några kom medvetenheten först när utomstående reagerade positivt – när någon exempelvis sa att det var coolt eller liknande. Maja skriver:

” När jag var runt sex år var min väns föräldrar imponerade att jag kunde tre språk och jag minns att jag tyckte att det var udda. Jag tror det är när jag insåg att det var annorlunda att kunna flera språk som barn.

Några nämner att de hade blivit medvetna om sin flerspråkighet när de börjat i förskolan eller skolan och deltagit i modersmålsundervisningen. Då kunde det kännas svårt att vara avvikande. Selma skriver om detta:

” När jag var liten tänkte jag inte så mycket på omgivningen utan var i nuet och talade det språket som talades. Första minnet när jag blev medveten om att jag kunde olika språk var när jag började skolan och alla andra barnen endast pratade svenska. Jag ville smälta in bland andra barnen och inte prata mina föräldrars modersmål framför andra.

Även för Amanda kom medvetenheten med skolan:

” Det känns som att jag inte tänkte på det tills jag började skolan, tror jag, för jag har väl alltid känt att det är normalt, jag har liksom inte tänkt på att andra i min ålder inte har en flerspråkig familj. Så det var mest när jag kom till skolan och folk tyckte att det var coolt när man kunde flera språk och när jag började gå på hemspråk och så. Så det var kanske då jag blev medveten om det skulle jag säga.

Freja, som bytt land, minns flytten som gjorde att hon förstod att hon var flerspråkig. Hon skriver:

” Jag minns när vi flyttade till Sverige 2013. Alla pratade svenska men jag växlade mellan engelska och finska.

Även Hugo blev medveten om sin flerspråkighet när han flyttade till Sverige och förstod att alla på förskolan bara kunde svenska. Alma skriver att hon inte riktigt minns när hon blev medveten. Hon visste att hon redan som liten gått i finsk förskola och att hon så småningom förstått att hon pratade två språk.

I Ellas och Astrids fall var situationen annorlunda. För dem hade medvetenheten om språken som inte talades aktivt i deras hem lett till att de så småningom började lära sig språken själva. I Ellas familj talades inte samiska, men hon hade hört samiska hos grannarna och ute i det lilla samhället där hon växte upp. Astrid i sin tur berättar om perioden när hon som 7-åring började läsa finska tillsammans med en jämgammal kompis som också hade finskfödda föräldrar men som enbart talat svenska som liten innan de tillsammans började läsa finska som modersmål i skolan:

” Både jag och min kompis var engagerade i att lära oss finska och jag upplevde att vi båda var stolta över vårt finska ursprung och att vi gladeligen lärde oss det finska språket.

Flerspråkighet och skolan

I enkäten frågade jag informanterna om de kommer ihåg någon situation när de var barn och pratade med andra om olika språk, och vad de i så fall pratade om då. Detta kunde gälla i skolan, bland kompisar eller i andra sammanhang. Många av de som svarat har minnen från skolan, där lärare eller andra kommenterat deras flerspråkighet. Selma skriver:

” Jag hade en fritidsledare som pratade med mig om språk då han uppmärksammade att jag både kunde nederländska och finska. Han uppmuntrade mig om hur ”coolt” det var och hur mycket nytta jag hade av det. Själv hade han finsk bakgrund men hade inte lärt sig språket vilket han var ledsen över. Då blev jag mer stolt över att kunna fler språk och började helt plötsligt prata finska och nederländska framför mina kompisar.

Valter berättar i sin tur:

” Jag har en distinkt känsla av att jag använts som exempelperson i grundskolan (låg- och mellanstadiet) som ”Valter har en mamma som är ifrån Finland, och därför kan han två språk”. Mer som kuriositet/exempel, snarare än något lärande.

Ella skriver att på gymnasiet i norra Finland, där hon gick, var det vanligt med tvåspråkiga elever, men hon minns inte att lärarna skulle ha kommenterat det så mycket. Däremot kommer hon ihåg att läraren en gång nämnt att de som lärt sig samiska som modersmål hade svårare att lära sig skriva samiska än de som hade lärt sig språket senare. Hennes andra minne är från en skola i södra Finland, där hon gick en tid i nian:

” Vi hade lektion i finska och läraren bad mig prata på den där nordliga dialekten. Jag började prata nordfinsk dialekt men läraren avbröt mig och sa att nej, inte finska utan den där nordliga dialekten. Då förstod jag att läraren menade samiska. Jag berättade för henne att samiska inte var en dialekt utan ett eget språk. Efteråt undrade jag så hur finskläraren i grundskolan inte visste det.

Amanda och Oliver skriver om filmer som visades i skolan där man talade flera olika språk. Amanda berättar om ett minne från sådana tillfällen:

” Så kollade vi på filmer med alla minoritetsspråk där det var personer som pratade dom och då förstod ju jag så klart när dom pratade finska och då pratade vi lite om det också, det var lite coolt faktiskt. Jag tyckte att det var lite konstigt att tänka att dom andra i klassrummet inte förstod vad hon sa när hon pratade fast jag förstod det.

De flesta som svarat verkar ha fått positiv eller neutral feedback från sina lärare. Oliver, Vera och Alma berättar att lärarna alltid har tyckt att det var positivt att kunna flera språk. Hugo och Freja, som gått i internationell engelskspråkig skola, svarar att det var naturligt att lärarna tyckte det och att lärarna uppmuntrade dem att utveckla alla sina språk. Alma berättar att en lärare hade sagt att det var bra att hon kunde finska för då kunde hon lättare lära sig andra språk. William beskriver hur man på gymnasiet hade tagit upp frågor om flerspråkighet. Han skriver:

” Jag läste en kurs under första terminen av gymnasiet som handlade om människans språk, och en del av kursen handlade om just flerspråkighet så då pratade läraren om det mycket. Vi diskuterade fördelar och nackdelar, samt inläring hos barn osv.

Även Amanda nämner liknande diskussioner om språkfrågor:

” Vi pratade om minoritetsspråk och flerspråkighet och sådant och det är ingen som har haft någon negativ attityd om det i alla fall. Det är ofta när man berättar för lärare eller andra som dom tycker att det är lite coolt och vill att man ska säga någonting på det språket.

Bland alla positiva minnen från skolan finns det dock ett par exempel på ett klart negativt bemötande. Både Maja och Selma beskriver hur lärare gett fördomsfulla kommentarer när det gällde deras flerspråkighet. Maja berättar:

” Jag har haft en mellanstadielärare som sa till mig att jag aldrig kommer vara tillräckligt bra på svenska och att jag i princip bara borde ge upp. Hon ansåg inte att svenska var mitt modersmål eftersom hon inte tyckte att man kunde ha fler än ett. Jag behövde gå på svenska som andraspråklektioner där jag inte lärde mig någonting (och där uppgifterna var saker som att beskriva första gången vi åt ett svenskt blåbär trots att vi alla hade växt upp i Sverige). När jag bytte skola till högstadiet ljög jag och sa att jag aldrig hade varit på svenska som andraspråklektioner och att svenska självklart var mitt officiella modersmål. Inga av mina lärare märkte något.

Selma har liknande erfarenheter från högstadiet. Hon skriver:

” Jag hade en lärare på högstadiet som gav mig G i svenska då svenska inte var mitt modersmål trots att jag är född i Sverige och pratar språket flytande. Hon hade inga fler argument eller kunde inte ge mig några konkreta exempel utom det. När jag började gymnasiet fick jag inga sådana kommentarer utan fick jättemycket komplimanger för mitt skrivande och högsta betyg. Jag tror att fördomar kan förekomma hos vissa personer mot de som är flerspråkiga.

Positiva minnen av flerspråkigheten

En av frågorna i enkäten handlade om vad de flerspråkiga själva anser har varit speciellt bra med att kunna flera språk. Oliver nämner att det är bra att kunna finska när man åker till Finland för att alla då förstår en. Vera, Alma och Freja tycker om att tala finska med andra finskkunniga och få nya vänner. Freja berättar hur hon fick ett sommarjobb via finskan och fick vara med på ett konfirmationsläger som hölls på engelska och finska. ”Det var så roligt att kunna båda språken bra”, skriver hon.

William skriver att han har haft stunder när han känt sig stolt över att kunna sina språk eftersom andra människor brukar tycka att det är ”cool”. En likadan känsla av stolthet speglas i Amandas svar:

” Alltid om jag hör någon prata det språket så tycker jag att det är kul. Det var kanske någon vecka sedan som jag var på stan med min mammas kompis och hennes dotter, och då var det en man som stod och pratade finska på gatan i telefon och då frågade dom om jag förstod vad han sa och det förstod jag ju och då kunde jag förklara. Så det är vid sådana tillfällen när man hör någon annan prata det. Det kan ju kännas bra att kunna flera språk när man träffar nya personer och det kommer på tal för då brukar folk ofta tycka att det är väldigt imponerande.

Även Astrid skriver att hon alltid känt och fortfarande känner en stor stolthet över sin finska. För henne har tvåspråkigheten kommit till nytta särskilt i Finland. Även Lukas minns speciella tillfällen då han haft nytta av sina finskkunskaper. Han skriver:

” Jag minns i tonåren när jag spenderade mycket tid med att spela spel på nätet. Bland de finska tonåringarna var det alltid vissa som ville

snacka skit om svenskar (på finska) så fort vi var i samma chatrum. Det var alltid kul att efter några minuter påpeka att man faktiskt förstod vad de sa. Kanske inte det finaste exemplet, men det ledde till en hel del roliga situationer.

Flera av de lite äldre informanterna skriver om nyttan av språken i arbetslivet. Selma ger några exempel:

” Tack vare mina extra språk fick jag lätt jobb på Arlanda i check-in för bland annat KLM och FinnAir då jag kunde språken. Även under mina år i restaurangbranschen har jag haft nytta då jag kunnat prata med turister/gäster.

Valter nämner nyttan av finskan både privat och i arbetslivet:

” Det har lite då och då kommit till användning i mitt arbetsliv eller civila liv när jag behövt finskan av något skäl. Ett kort exempel är att Finnairs internationella kundservice stängde (på den tiden i alla fall) sina telefoner tidigare än den nationella. Så att jag som finskspråkig kunde ordna några viktiga saker även om jag ringde ifrån Sverige.

Maja och Valter tar upp den nytta de haft av sina språkkunskaper när de har studerat ytterligare språk. Maja berättar:

” När jag gick i 6:an och skulle börja lära mig spanska hade jag stor nytta av mina finska kunskaper. Vokalljuden var liknande på finska och spanska och jag fick en fördel i att lära mig uttala orden. Sen tror jag också att jag mycket lättare och snabbare fick en bättre förståelse för skillnaden mellan språk än mina klasskamrater. Jag förstod direkt att man inte kan direktöversätta allt medan för många av mina klasskamrater som endast växt upp med svenska tog det ett tag innan de riktigt förstod det.

Valter skriver om en liknande upplevelse av att språken har stöttat varandra:

” Jag står fast vid att mitt ordförråd, och mitt uttal på andra språk (engelska, tyska, japanska) har hjälpts av att jag genom min tvåspråkighet lärt mig göra fler ljud med munnen. Jag tror också att det hjälpt mig uttrycka mig på fler sätt genom kreativare meningsbyggnad etc.

Det jobbiga med flerspråkigheten

En av frågorna gällde situationer när man känt att det var negativt att kunna flera språk. De flesta svarar att de aldrig har känt att det har varit jobbigt eller besvärligt. Lukas sammanfattar exempelvis att han oftast ser på sin tvåspråkighet som en rolig bonus, dock utan stora för- eller nackdelar i livet i stort. Några minns enstaka tillfällen då det har känts negativt att kunna flera språk. Selma, som flyttat mellan länder, är en av dem:

” Det har inte varit jobbigt att vara flerspråkig utöver att jag skämdes att tala inför mina kompisar när jag var liten. Jag tyckte att det var jobbigt när vi bodde i Belgien då jag talade en annorlunda dialekt än de och sedan när vi flyttade tillbaka till Sverige var min svenska knackig och jag blev lite retad i 6-årsåldern för det.

Amanda berättar att hon alltid tyckt att det har varit bra att kunna flera språk, men att det också lett till en negativ sak. Hon berättar:

” Det är inte språket i sig men det var liksom en konsekvens av flerspråkigheten att mamma ville att jag skulle gå på hemspråk. Jag gillade inte min hemspråklärare och då kände jag att det inte var så jättekul.

Flera informanter har reflekterat över sina flerspråkiga ordförråd. William nämner att man ibland kan hamna i situationer där man inte förstår vissa ord men att det inte är så jobbigt. Alma skriver att det ibland är lite svårt när man inte kan ett ord på ett av språken men kan det på det andra. Annars har det bara varit bra att vara flerspråkig, konstaterar hon. Hugo och Vera nämner att de någon gång upplever att de blandar sina språk eller bryter på ena språket, framför allt i en stressig situation. Men Vera tillägger att det är den enda gången som det känns jobbigt att vara flerspråkig.

Maja funderar på om hennes utveckling i svenska har påverkats av hennes finska och engelska. Hon skriver:

” Min meningsbyggnad är ibland fel och jag har lätt att blanda ihop språken. Men jag tror att det mer beror på att språk inte är min starkaste sida. Mitt syskon som har haft samma uppväxt är väldigt bra på språk så jag skulle inte säga att mina svårigheter med språk är något slags bevis för att flerspråkighet är missgynnsamt.

När någon ber en säga något

Det är en vanlig upplevelse för flerspråkiga barn och unga att de blir ombedda av utomstående att prata lite på det eller de språk som inte är svenska. Det kan vara släktingar, lärare, skolkamrater eller andra. När informanterna fick frågan om hur det känns när någon ber informanten att säga något på sitt eller sina språk var svaren lite olika beroende på svararens ålder. Alla de fem yngsta tyckte att det var roligt att bli ombedd att säga något på sitt minoritetsspråk och att få visa vad man kan. De äldres svar var längre och lite mer varierande.

Amanda svarar att hon brukar tycka att det är lite kul. ”Jag har lärt mina kompisar vissa ord, så för mig tycker jag inte det är så störande men om man var lite mer osäker kring det så kanske det skulle vara jobbigt”, påpekar hon. Flera andra tar upp omständigheter som kan kännas svåra. Maja påpekar att det kan finnas olika skäl till varför man ber någon att prata på ett visst språk:

” När någon ber mig att säga något på engelska är det i princip alltid för att de själva har nytta av det och vill lära sig. När någon ber mig att säga något på finska är det nästan alltid endast för deras underhållning. Visst kan det vara kul att lära någon ett par ord nu och då men det kan lätt bli irriterande när det första någon ber om är att man ska rada upp en massa fraser när de får reda på att man kan ett språk som de inte kan. Det kan avbryta hela konversationen och störa ifall man inte är på humöret att underhålla folk. Men om det i stället kommer från ett genuint intresse för finska språket så kan det vara rätt trevligt. Jag har en vän som kan estniska och det är roligt att jämföra språken och inse att vi kan förstå mycket av vad den andra säger.

Astrid, liksom Maja, svarar att det kan kännas olika beroende på vad den andra har för avsikt med sin fråga. Hon skriver:

” För mig beror det lite på vilken situation som frågan ställs i. Mina erfarenheter är att den ofta ställs i samband med att en person precis fått veta att jag talar finska. Jag antar att frågan då ställs för att personen vill höra hur språket låter (utan att den har någon aning om ordens innebörd). Jag brukar då säga någon mening om mig själv eller om vad vi håller på att göra för tillfället. Jag ser inte frågan i sig som förolämpande men jag ser ingen riktig poäng i varför frågan ställs, men jag antar att det grundar sig i en form av nyfikenhet. När frågan kommer från en svensk har jag dock ibland

upplevt att personen gör sig rolig över hur annorlunda det finska språket är från det svenska.

William svarar att det känns ganska bra att säga något på sina minoritetsspråk men tillägger: ”Eftersom jag inte riktigt är flytande brukar jag oftast bara säga något simpelt.” Ytterligare några tycker att det ibland kan vara svårt då man själv inte är så duktig på språket. Selma skriver:

” Jag känner att de är mina andra språk då jag pratar finska eller nederländska. Jag pratar så kallat talspråk och bryter lite. Dock märker inte de som inte kan språket det. Jag tycker inte det är så kul när andra ber mig säga något på finska eller nederländska, då känner jag mig som någon slags underhållare. Däremot har jag inga problem att till exempel tala i telefon på de språken med mina föräldrar så att andra hör att jag kan, då är jag bara stolt.

Lukas anser också att det är olika i olika situationer:

” Det är lite obekvämt men också kul. Jag får ju sällan tillfälle att prata finska i mitt vuxna liv, så mitt ordförråd har blivit väldigt litet med åren. Om en svensk ber mig säga nåt på finska är det ingen press – jag vet att jag kan komma undan med lite klumpiga formuleringar. Att tala med/inför någon som faktiskt talar finska innebär lite mer prestationsångest. Men i slutändan är det alltid kul att få chans att prata och lyssna på finska.

Ella, som arbetar på sjukhus, skriver att det beror på vem som frågar och var man befinner sig:

Om det är en finne eller norrman som frågar svarar jag gärna. Men om det är en annan same känner jag mig osäker. Det är också

” omgivningen som påverkar hur naturligt det är att tala samiska. Exempelvis på sjukhuset är det naturligt för mig att tala norska och inte samiska eller finska. Då känns det onaturligt att byta språk och då flyter inte samiskan eller finskan lika bra.

Flerspråkighet senare i livet

På frågan som handlar om språken senare i livet svarar alla att de säkert kommer att ha mycket nytta av sina språk i framtiden. De yngre räknar upp möjligheten att träffa finska vänner, studera i Finland, kommunicera med finska släktingar, använda språken i arbetslivet med mera. Amanda tar upp vikten av språket när man vill komma andra människor närmare:

” Om man jobbar eller när man bara träffar några människor så kan det vara ett bra sätt att komma lite närmare någon. Man kanske förstår någon som pratar finska eller kinesiska och kan kommunicera med dom och det blir lite mer vad ska man säga, personligt kanske eller man kanske kan bonda lite mer och så.

Maja betonar på samma sätt hur förmågan att tala samma språk främjar kommunikationen och gör människor glada:

” Jag har redan upplevt situationer där äldre, både släktingar och främlingar, har blivit väldigt glada av att jag kunnat prata finska med dem, även om min grammatik inte är perfekt. Jag tror verkligen att det är otroligt mycket mer bekvämt, särskilt för äldre, att få tala sitt modersmål. Det skulle också vara lättare för mig att skaffa jobb där jag pratar med sådana personer såsom ett äldreboende med en finsk avdelning.

Astrid ser flerspråkigheten som en klar resurs i arbetslivet:

” I en yrkesroll tror jag alltid att det är en fördel att kunna flera språk. För egen del skulle det potentiellt särskilt kunna gynna mig om jag söker jobb på en ambassad, eller liknande, där språkkunskaper i flertalet språk är meriterande eller ett krav.

Selma, liksom Astrid, skriver om nyttan av språken i sina framtida yrkesroller:

” Jag jobbar med ekonomi så i framtiden kommer jag nog ha nytta av det om jag söker mig mot ett internationellt bolag. Min pojkvän jobbar på ett vandrarhem så där kommer jag alltid ha nytta att kunna språken och finnas till hands om det behövs en tolk.

Lukas tar upp betydelsen av att kunna finska i vardagslivet:

” Det skadar aldrig! Finskan är inget världsspråk, men jag uppskattar att vara i Finland och jag gillar att höra folk prata finska omkring mig. Det finns situationer, till exempel på jobbet, där jag kan hjälpa kollegor med mail som de fått på finska eller liknande.

Valter tror att han kommer ha nytta och glädje av sin flerspråkighet senare i livet, på många sätt. Men då han menar att det blir för långt att skriva ner allt blir hans korta svar ett ”ja”.

Lönar det sig att tala flera språk hemma?

Den sista frågan som informanterna fick gällde vilket råd de skulle ge föräldrar som undrar om det lönar sig att tala fler än ett språk hemma. Alla svarar att de vill uppmuntra föräldrarna att göra det. Av de yngre skriver Hugo att barnen i något skede får nytta av alla sina språk, och Alma skriver att det hjälper barnet att lära sig ytterligare språk och att det är till stor nytta. Den 11-årige Oliver svarar att det är bra att tala flera språk hemma för då lär man sig mer, man minns alla orden. Om man inte talar hela tiden kan man glömma alla orden.

William skriver:

” Jag hade verkligen rekommenderat det, jag anser att det inte riktigt finns någonting dåligt med att vara flerspråkig. Om barnet och föräldrarna kan tala ett annat språk som föräldrarna kanske är mer bekväma med så blir vardagen lite enklare för båda delarna. Dessutom om barnet blir flerspråkig har den möjlighet att kunna kommunicera med många olika människor och kulturer.

Amanda svarar: ”Ja, hundra procent”, och Ella skriver att hon rekommenderar flerspråkighet därför att det är en rikedom och gör nytta. Astrid skriver på liknande sätt:

” Jag skulle absolut säga till alla föräldrar att det lönar sig att tala flera språk i hemmet. I min mening är språk en rikedom och utifrån mina egna erfarenheter har det aldrig medfört något negativt för mig.

Maja tar upp vikten av språket för identiteten:

” Jag skulle säga att det är värt ett ordentligt försök. Det finns många fördelar i en massa områden såsom förståelse för språk, förmåga att kommunicera med släktingar och folk som inte kan svenska. Det är oftast betydelsefullt för barnet också. Jag känner flera som ångrar att de inte lärde sig sitt modersmål som barn och känner sig frånkopplade från en del av sin identitet. Jag har en vän som har lärt sig sitt modersmål senare i livet men det är inte något som de flesta någonsin kommer att göra.

Selma är lika positiv, men hon känner sig kluven när det gäller den potentiella situationen då hon själv måste välja vilket språk hon ska tala med sitt barn:

” Jag och min syster har haft lyckan att lära oss två språk gratis då det är lätt att från uppväxten att ta till sig språket. Det skulle jag rekommendera till föräldrar som har möjligheten då man ska vara stolt över sin bakgrund och kul och nyttigt att kunna prata. Dock är jag osäker på hur jag ska göra i framtiden då jag i så fall både vill föra vidare finska och nederländska, min partner är svensk så han är inte till någon hjälp.

Lukas skriver att han med åren uppskattar sitt finska arv och sitt finska språk mer och mer. Han anser att föräldrar absolut ska tala sina språk hemma och fortsätter:

” Det hjälper inte bara med inläringen av andra språk i skolan, det gör också världen större! Även om jag inte använder finskan till vardags så låter den mig förstå och lära känna nya människor som jag annars aldrig hade haft någon koppling till. Och det gör mig intresserad av Finland och mitt kulturella arv.

Valter skriver att om han fick frågan skulle han svara så här:

”Utan tvivel. Gör det. Du anar inte hur mycket jag tycker jag tjänat på att kunna fler språk.” Det kan tilläggas att jag redan uppmuntrar alla mina vänner som har barn som potentiellt kan bli tvåspråkiga att se till att de blir det.

Vad har de flerspråkiga lärt oss?

Utifrån svaren får man uppfattningen att alla dessa barns tidigaste minnen av att tala flera språk har varit genomgående positiva. De har fått uppleva att omgivningen uppskattat och beundrat deras flerspråkighet. Det har varit helt naturligt för dem att tala mer än ett språk, och flera av dem har blivit förvånade när de förstått att inte alla barn lever i flerspråkiga familjer.

De flesta deltagarna har också positiva minnen när det gäller skolans och lärarnas förhållningssätt till deras flerspråkighet. Det förekommer dock två exempel på lärare som var fördomsfulla och ansåg att eleverna inte kunde lära sig svenska på hög nivå därför att de var trespråkiga. Båda eleverna kunde senare bevisa att så inte var fallet, men det är sorgligt att veta att sådan okunskap och fördomsfullhet har funnits och kanske finns fortfarande på sina håll i skolans värld.

Det var lätt för deltagarna att berätta om allt det positiva som de förknippar med sin flerspråkighet. Många praktiska fördelar lyfts fram, men även känslan av att kunna komma närmare andra människor genom ett gemensamt språk. Två svarar att de har haft nytta av sina

språk när de skulle lära sig ytterligare språk – de känner att språken stöttade varandra. Flera tar upp den stolthet de känner över sin flerspråkighet och de uppenbara fördelar det gett dem i arbetslivet.

De flesta anser att det inte hade varit jobbigt eller besvärligt att vara flerspråkig, men några nämner enstaka tillfällen då de känt att det varit negativt. Det kunde handla om att bli retad i skolan då de hade flyttat mellan länderna och fått en något annorlunda dialekt. Andra nämner att de ibland inte kommer på ett ord på det ena språket fast de kan det på det andra, vilket kan kännas lite jobbigt, och att de i en stressig situation kan blanda ihop sina språk, eller att de inte förstår ett ord eller två. De tillägger också att det bara är i sådana situationer som det är jobbigt, inte annars. En deltagare svarar att det enda negativa med flerspråkigheten har varit att hon måste börja på modersmålsundervisningen, vilket hon inte tyckte om.

Det är en vanlig erfarenhet att omgivningen ber de flerspråkiga att säga ord eller fraser på sina språk. Alla de yngsta berättar att det känns roligt och att de gärna gör det. De något äldre skriver att hur de upplever situationen beror på vilken avsikt den andra har eller i vilken situation man får frågan. De kan ibland känna att frågan inte uttrycker ett genuint intresse för språket utan att man vill göra sig lustig över att språket är så annorlunda svenskan. Känslan av att de bjuder på något slags underhållning kunde upplevas lite negativt av några deltagare.

På frågan om glädjen och nyttan av flerspråkigheten senare i livet svarar en deltagare att det var omöjligt att svara på eftersom fördelarna är så många. Förutom alla möjligheter att utnyttja flerspråkigheten i arbetslivet betonas möjligheten att komma närmare andra människor när man har ett gemensamt språk. Alla deltagare, oberoende av ålder, vill uppmuntra föräldrar att

tala fler än ett språk hemma om de har möjlighet till det. Förutom all praktisk nytta nämns i svaren att det ”gör världen större” och att ”flerspråkighet är en rikedom”. Kommunikationen i hemmet gynnas, och man kan lättare kommunicera med släktingar och få kontakt med andra människor som man annars inte skulle ha någon koppling till. En deltagare berättar om människor hon mött som sörjer att de inte fick lära sig sitt ursprungsspråk; en annan har med åldern börjat uppskatta sitt kulturella arv alltmer.

Den äldsta informanten får sista ordet. Han skriver att han redan uppmuntrar alla sina vänner att se till att deras barn blir flerspråkiga om de har möjlighet till det. Han skriver: ”De behöver inte fråga mig. Jag tar upp det med dem.”

Hur är det att växa upp med flera språk? Vad fungerar bra, vad kan vara svårt – och skulle de som själva har erfarenheten rekommendera det till andra?

Flerspråkighet har tydliga fördelar, men det är inte alltid självklart med flerspråkig uppväxt.

I denna skrift låter Leena Huss flerspråkiga barn, unga och vuxna själva komma till tals. Genom deras berättelser ges en mångfacetterad bild av vad det innebär att växa upp med flera språk: glädjen, stoltheten och möjligheterna, men också de utmaningar som kan finnas.

Skriften bygger på intervjuer med flerspråkiga personer i olika åldrar och ger inblick i hur språk formar identitet, relationer och framtidsval. Den riktar sig särskilt till familjer, yrkesverksamma och andra som vill förstå flerspråkighetens betydelse i människors liv.

Med utgångspunkt i de flerspråkigas egna erfarenheter vill publikationen bidra med kunskap, nyanser och perspektiv – och stärka möjligheten för fler att våga föra sina språk vidare.

ISBN: 978-91-89767-41-6

